

PROJEKT FRANKENSTEIN

(Szelíd teremtés - A Frankenstein-terv)

Maďarsko, Německo, Rakousko 2010

Formát: 35mm, barevný, 1:2.35
Délka: 105 min.
Verze: maďarsky s českými titulky
Distributor: Cinemart, a.s.
Přístupnost: od 12 let
Počet kopií: 2 x 35mm

Premiéra 28. října 2010

Tvůrci:

<i>Režie</i>	Kornél MUNDRUCZÓ
<i>Scénář</i>	Kornél MUNDRUCZÓ a Yvette BÍRÓ
<i>Kamera</i>	Mátyás ERDÉLY
<i>Střih</i>	Dávid JANCZÓ
<i>Architekt</i>	Márton ÁGH
<i>Hudba</i>	Philipp E. KÜMPEL, Andreas MOISA, György KURTÁG, Péter ZOMBOLA

Hrají:

<i>Rudi</i>	Rudolf FRECSKA
<i>Režisér</i>	Kornél MUNDRUCZÓ
<i>Matka</i>	Lili MONORI
<i>Magda</i>	Kitty CSÍKOS

A DALŠÍ

Zrůdy nejsou nikdy opravdu zrůdy, jsou to jen naše odrazy v zrcadle, sami je vytváříme, rozhodujeme za ně... a pak je označíme za zrůdy.

Zrůda jedná s čistým srdcem, a pokud někoho zabije nebo políbí, je to vždy podle pravidel jejího vlastního světa.

Kornél Mundruczó - režisér

O FILMU

Hlavní hrdina sedmnáctiletý Rudi se vrací po letech domů a doufá, že u matky nalezne lásku i odpověď na to, kdo je jeho otcem. Není tam ale vítán a jen shodou okolností se ocitne na konkursu, kde známý filmový režisér hledá nové tváře pro svůj film. Tichý a zvláštní mladík tvůrce zcela ohromí. Ale strašná událost, která následuje, změní všechny plány a Rudi se stane monstrem na útěku - hledaným vrahem. Režisér po chlapci pátrá a přitom odhaluje dávno skrývané tajemství: Rudi je jeho syn, jeho vlastní obludný výtvar. Oba čeká společná cesta, společné vykoupení...

Film inspirovaný gotickým románem spisovatelky Mary Shelleyové *Frankenstein* /1818/ natočil uznávaný maďarský herec, divadelní a filmový režisér Kornél Mundruczó, který si ve filmu také zahrál postavu režiséra.

Strhující, výtvarně působivý film o nutné zodpovědnosti za své činy, o rebelství vůči společnosti i o nevyhnutelnosti osudu se odehrává v současném Maďarsku v době Vánoc, kdy se osudy všech hrdinů propojují.

Kornél Mundruczó /1975/ patří mezi nejuznávanější současné evropské režiséry. Jeho úspěšný filmový debut *Šťastné dny* /2002/ oceněný na MFF Locarno mohli diváci vidět také v českých kinech. Mundruczovy filmy jsou pravidelně zařazovány do soutěžních sekcí významných festivalů včetně toho z nejprestižnějších - MFF Cannes, kde byl v roce 2008 uveden snímek *Delta* (oceněný porotou FIPRESCI) a v letošním roce *Projekt Frankenstein*.

SLOVO REŽISÉRA

Kdo je vlastně zrůdou? Příběh Frankenstein je v podstatě příběhem o revoltě. Zrůda se bouří proti své existenci a společnosti, která ji zplodila, čímž nutí ostatní postavy, aby konfrontovaly vlastní vnímání sebe sama a „normálnosti“. Tím, že zboří opatrně vystavěné zdi, které společnost kolem tohoto křehkého pojetí „normálnosti“ postavila, vytváří zrůda konflikt.

Film líčí existenciální pout' postav tvůrce a zrůdy. Nastavují jeden druhému zrcadlo, protože oba hledají poznání – poznání sebe sama. Zrůda a tvůrce se vydávají na stejnou cestu, poznávají jeden druhého, učí se zodpovědnosti a učí se milovat.

Když se chlapec - naše „zrůda“ - vrací domů, je to jako by čas znovu začal: otázky, které byly dlouho potlačovány, se vrací do popředí. Jeho přítomnost naruší status quo a pohodlí každodenního života. Dává otci - našemu tvůrci - šanci k odpuštění a novému začátku. Dívka, kterou miluje, je také svým způsobem vyděděnec. Ona jediná chápe jeho opravdovost a čistotu. Rudi je ve své podstatě křehký a nevinný chlapec.

Kdo je doopravdy tím hříšníkem? Kdo je skutečnou zrůdou? Odpověď na tuto otázku je hlavní výzvou filmu. Třeba jsme vinni my za to, že nepřijímáme naše každodenní prohřešky, naši potlačovanou žárlivost a výčitky. Zrůda je schopna nám ukázat, že možná i my jsme hříšníky a že to, co odmítáme, je možná silnější a upřímnější než naše podstata. V tomto poznání tkví katarze. Na konci filmu se syn a otec /zrůda a tvůrce/ dají dohromady a jsou zproštěni hříchů minulosti. Obě postavy překročí svou vinu, díky lásce se spojí a přijmou jeden druhého.

Většina filmu byla natočena v rozpadajícím se činžovním domě v Budapešti podepřeném lešením. Budova, která je před rekonstrukcí, představuje současně obraz destrukce i nadcházející renovace. Se svými tmavými stíny, točitými schodišti, zaprášenou půdou a elegantními, ale prázdnými prostory, poskytuje tato scénérie dokonalý labyrint, kde se náš příběh rozvíjí.

Přestože byl Frankenstein Mary Shelleyové napsán téměř před dvěma sty lety, je fascinující „historií lidského hororu“, který kromě mytických aspektů, pojednává o nadčasových lidských otázkách, které jsou podstatné i dnes.

SLOVO SPOLUAUTORKY SCÉNÁŘE YVETTE BÍRÓ

S Kornélem spolupracuji nyní už téměř deset let. Poprvé jsme se setkali, když jsem přijela vést workshop na filmovou školu, kde studoval. Tam jsem také poznala jeho spolužáky: Viktórii Petrányi, později naši producentku a kameramana Mátyáse Erdély. Skvělý maďarský režisér, Miklós Jancsó, se kterým jsem spolupracovala, byl také zdrojem inspirace a velkým vzorem pro nás všechny. Protože jsme věřili ve svobodnější, poetické natáčení v reálech, začali jsme na stejném duchovním základě a to je možná důvod, proč spolupracujeme až dodnes. Tím, že nikdo z nás nevěří na rigidní podoby vyprávění, nikdy nepíšeme běžné scénáře. Jsme zvyklí spolupracovat nad scénářem, vycházet z detailů. Začínáme základní dramatickou premisou, která si říká o další zápletky, svéhlavé postavy pak musí jednat uvnitř tohoto rámce. Soustředíme se na jejich motivaci a gesta, vyhýbáme se emocím a složitým dialogům. Pokračujeme v práci na vybrušování a rozkreslování každé rozvíjející se scény. To je i důvodem, proč se obracíme ke klasickým mýtům jako je Elektra nebo Johanka z Arku.

V příběhu Frankensteina bylo od začátku jasné, že jádrem příběhu je nevinnost takzvané zrůdy. Představili jsme si mladého chlapce, který je opuštěn všemi a stává se z něj „divoké dítě“. Tím se zodpovědnost otce /tvůrce/ stává daleko podstatnější. Chtěli jsme odkrýt kontrasty, paradoxy lidské motivace: podívat se pod povrch banality. To „něžné dítě“ je zároveň obětí i zločincem a otec se stává pod tíhou tragických událostí o něco lidštějším. Adaptace původního textu je samozřejmě velmi volná, dokonce jsme ji lehce přibarvili, což vneslo do příběhu novou lyrickou příchuť, která v našich předcházejících projektech nebyla zastoupena. Přistoupili jsme na výzvu k prolínání žánrů: detektivky, dramatu a thrilleru, což mohlo ohrozit komplexnost postav. Ale „něžný syn“ a jeho otec ve svém hledání spásy našťestí nabídl jistou bohatost a emocionální úlevu pro diváky.

ROZHOVOR S KORNÉLEM MUNDRUCZÓ

Narativní struktura a příběh tohoto filmu jsou tradičnější než některá vaše předchozí díla. Soustředil jste se specificky na tento aspekt?

Vždycky jsem se považoval za člověka, který přemýšlí mimo klasické linie. Jednoduše mě nezajímají ustálené formy a zázračná řešení. Místo toho pátrám po opravdových fragmentech života a ponaučeních s nimi spojených a ty často najdete v mýtech a archetypálních příbězích. Také upřednostňuji filmy, které odkrývají tiché pravdy, před vystřílením hromady velkolepých nápadů. Film byl koncipovaný jako volná adaptace klasického románu od Mary Shelleyové Frankenstein. Hned po prvním přečtení mě román fascinoval a inspiroval. Byl srdcervoucí. Tou dobou se mi narodilo první dítě a podobně v románu se odkrývá vztah mezi tvůrcem a jeho výtvozem. Myslím, že je důležité rozumět hranicím existence, že jiná lidská bytost může být vaším výtvozem, ale že je to samostatný život, za který jste zodpovědný. Z této myšlenky vzešel nápad, aby naše „zrůda“ byla chlapec. Milý sedmnáctiletý chlapec bez minulosti. S předlohou románu přišla sama od sebe i klasická struktura děje, přestože cílem nebylo držet se striktně a věrohodně původního příběhu.

Po cestování do odlehlé části Rumunska v rámci natáčení filmu *Delta*, jste se navrátil s tímto filmem do Budapešti. Je rozkládající se činžovní dům, kde se většina filmu odehrává, představitelem současné Budapešti?

V Budapešti je samozřejmě mnoho podobných domů v rozkladu, typických středoevropských staveb s naprosto stejnými průchody a kruhovými ochozy, které mi připomínají architekturu vězení. Myslím, že důvod proč lidé rádi žijí v těchto domech je, že mohou pozorovat všechny ostatní. Mnoho těchto domů je nyní opuštěných a zničených. Drolící se dům odsouzený k tomu, že nakonec zmizí v dějinách, poskytuje silný obraz současné Budapešti a Maďarska obecně. Věřím, že díky tomu je film velmi současný a rozhodně není pomníkem minulosti.

Vedle příběhu o výtvoru a jeho tvůrci je film také o vztahu otce a syna....

Když jsme porozuměli hlubší dimenzi příběhu Frankensteinova, představili jsme si zrůdu jako odvrženého syna, který se vrací jako teenager, aby světu řekl: „žiji, jsem tady, jsem zpátky.“ Jedná s čistým srdcem, a pokud někoho zabije nebo políbí, je to vždy podle pravidel jeho vlastního světa. Tento druh čistoty je něco, co pozorujete u dětí. Děti mají velmi razantní vnímání spravedlnosti. Když jim někdo ublíží, udeří zpátky, pokud něco chtějí, protože mají hlad, vezmou si to. Vše to funguje na velice jednoduché úrovni. Jako každé dítě, náš teenager nemá ponětí o tom, co je považováno za správné či špatné a pramení to jen z jeho vlastního vnímání spravedlnosti a z jeho nevinnosti, že v závěru dělá hrozné věci. Zrůdy nejsou nikdy opravdu zrůdy, jsou to jen naše odrazy v zrcadle, sami je vytváříme, rozhodujeme za ně... a pak je označíme za zrůdy. Zrůdy se nikdy neobjeví samy od sebe, jsou našimi výtvoři. Důvod, proč jsme si pro vyjádření této myšlenky vybrali rodinu, je ten, že všichni jsme do určité míry odvržené děti a vraždící rodiče.

Je to poprvé, kdy hrajete ve vlastním filmu, je postava režiséra Vámi inspirována?

Popravdě, ta role nebyla určena pro mne. Rozhodnutí padlo v období příprav. Na začátku jsem chtěl, aby role připadla herci. Měl jsem pocit, že to musí být filmař, tak jsme udělali seznam mnoha jmen. Potom, co jsme všechny postupně vyškrtali, tak mi z pocitu solidarity došlo, že musím roli hrát já, protože to bude nejpřesnější, nejtěžší a jinými slovy ta nejlepší volba. Užil jsem si tuto výzvu, ale přestože mě baví být hercem ve filmech jiných režisérů, už bych nechtěl znovu hrát ve svém filmu. Žonglování mezi režii a hraním najednou bylo příliš komplikované. Chtěl jsem režiséra představit téměř dokumentárním způsobem, stejným způsobem jako to dělám u všech postav. Jeho postava tím nese v sobě mnoho problémů a

výzev, které na place vidím každý den v realitě. Proto musel být představitelem role opravdový filmař. Ale je důležité vědět, že já nejsem tato postava, nejde o žádný „tajný deník“ filmaře. Pokud to pochopíte a přijmete, přiblížíte se našemu filmu.

Jako u předchozích filmů jste film Projekt Frankenstein obsadil převážně neherci, přesto mají na plátně výjimečně silný projev. Jak probíhal casting?

Otázkou není, zda jde o herce či nikoliv. Hledám lidi s osobní historií raději než s profesionální přípravou. Neherci neuplatňují v určitých situacích herecké „techniky“, nýbrž zachytí „pravdu“ postav, kterou uvnitř hrají, nesou osud svých postav s sebou. Herci, které jsem v minulosti obsadil, mi hodně pomohli, protože dávají všanc sebe sama a vnesou svou vlastní pravdu do filmu. Moje filmy by bez nich nebyly možné. Považuji herce za spoluautory filmu a není rozdíl v tom, zda jsou profesionálové či amatéři. Nejsem jako režisér ve filmu, který tvrdí, že herci jsou „mrtvý materiál“.

Kamera tohoto filmu je neobyčejně působivá. Použili jste nějaké speciální techniky?

Snažili jsme se udržet vše jednoduché, naturalistické a používali jsme pouze bílé světlo k dokreslení pocitu reality. Tato jednoduchost nyní vypadá působivě v porovnání se současnými filmy plně využívajícími škálu možností a efektů, které jim nabízí digitální technologie. My jsme se během natáčení i postprodukce drželi analogových postupů. Použili jsme anamorfní čočky – ne zrovna nebezpečnou pomůcku při filmování, ale náš cíl byl vyhnout se všemožným filtrům, umělým pomůckám a snažili jsme se jednoduše natáčet, co se před námi děje. Na obraze pracuji s Mátyášem Erdélym, se kterým spolupracuji již delší dobu.

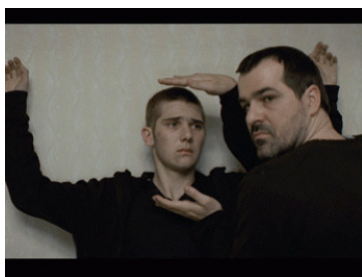
Vraždy nejsou natočeny jako senzační nebo vyhrcoené události. Proč jste se rozhodl zachytit vraždy tímto způsobem oproti krvavé předloze Frankenstein?

Vražda a smrt nejsou věci, které můžete ukázat normálně. Čím více je stylizujete, tím blíže jsou pravdě, i když je výsledek divadelní. Když je vše příliš přesné, když maskér a kaskadéři udělají svou práci nejlépe, jak umí, vraždy na plátně stejně vypadají trapně. Proto jsem raději použil stylizované obrazy, abych vnesl „pravdu“ dovnitř příběhu. Pro mě má největší cenu, jestli divák filmu uvěří, což je důležitější než stát tváří v tvář realismu. Věřím víc na dopad smrti, který se vztahuje k celému filmu a ne na přesně inscenovanou vraždu a smrt.

Ve filmu pracujete se sněhem. Můžete symboliku sněhu detailněji popsat?

Kniha Mary Shelleyové je zasazena do Alp. Když jsme filmovali konec filmu v Rakousku, octli jsme se náhodou pouze 30-40 km od té části Švýcarska, kde byl Frankenstein napsán a kde se odehrává děj románu. Shelleyová sama použila motiv sněhu ve své knize, její příběh končí na Antarktidě. Ale to není hlavní důvod, proč jsme se rozhodli použít sních. Sních je velmi specifický a nejméně polapitelný materiál. Sních je čistý, bílý, jemný a neposkvrněný. Sních nám připomíná dětství. Když sněží, tak nějak to znamená, že něco přichází od boha. Opravdu se mi líbila představa, že tento materiál zahaluje, pokrývá a ukrývá vše ve filmu. Věci zůstávající ukryty mají po odhalení nakonec daleko větší dopad. Když vidíme borový les pod sněhem, cítíme něhu a teplo. Sních v nás vyvolá něco teplého - jako deka. Líbí se mi tento protiklad, kdy sních přinesl do chladu teplo. Podobně jako se sních dokáže dotknout našich instinktivních pocitů, tak se ve filmu opakují i základní lidské potřeby. „Miluj mne, nakrm mne, ochraň mne“, jsou věci, které během filmu slyšíme. Diváci mohou zažít tuto velkou žízeň a touhu – všichni žízníme a touha po vodě je všudypřítomná. Doufám, že film uhasí žízeň diváků

KORNÉL MUNDRUCZÓ

Kornél Mundruczó se narodil v roce 1975 v Maďarsku. Jeho debut *Šťastné dny* získal v roce 2002 Stříbrného leoparda na festivalu v Locarnu. Jeho druhý film *Johanna* - filmová operní adaptace příběhu Johanky z Arku – byl uveden v roce 2005 v Cannes v sekci Un Certain Regard. Snímek *Delta* byl zařazen do oficiální soutěže MFF Cannes v roce 2008 a získal cenu FIPRESCI. *Projekt Frankenstein* byl v letošním roce slavnostně uveden opět v rámci oficiální soutěže MFF Cannes.

2010 *Projekt Frankenstein* (*Szelíd teremtés - A Frankenstein-terv, Tender son - The Frankenstein Project*), celovečerní film, 105 min

2008 *Delta*, celovečerní film, 92 min

2005 *Johanna*, celovečerní film, 83 min

2005 *Ztráty a nálezy – Šest pohledů jedné generace* (*Lost and Found - Short Lasting Silence*), povídkový film, 99 min.

2004 *Kis apokrif no. 1* (*Little Apocrypha NO. 2*), krátký film, 15 min

2003 *A 78-as szent Johannája* (*Joan of Arc on the Night Bus*), krátká opera, 24 min

2002 *Kis apokrif no. 1* (*Little Apocrypha no. 1*), krátký film, 5 min

2002 *Šťastné dny* (*Szép Napók, Pleasant days*), celovečerní film, 85 min

2001 *Afta* (*Day after Day*), krátký film, 25 min

2000 *Nincsen nekem vágyam semmi* (*This I wish and nothing more*), absolventský film, 78 min.

OBSAZENÍ

KORNÉL MUNDRUCZÓ (Viktor/režisér)

Kornél Mundruczó absolvoval maďarskou Dramatickou a filmovou akademii /Hungarian Academy of Film and Drama/ a započal svou kariéru jako herec, než se začal věnovat také režii. Objevil se v mnoha filmech a televizích pořadech: například v posledním filmu věhlasného maďarského režiséra Miklóse Jancsó *Ede megevé ebédem* (*So Much for Justice!* /2010/). Ve snímku *Projekt Frankenstein* hrál poprvé hlavní roli ve svém vlastním filmu.

RUDOLF FRECSKA (Rudi)

Kornél Mundruczó ho našel při hledání hlavní postavy pro divadelní roli *The Frankenstein Project* v roce 2007. Byl vybrán po několika kolech castingu na školách po celém Maďarsku, následných diskuzích a zkušebních natáčeních. Rudolf, který nikdy předtím nehrál, poté převzal roli Vora v Sorokinově *Ledu*, hře režírované Kornélem Mundruczó, která je stále na programu maďarského Národního divadla.

KITTY CSÍKOS (Magda)

Kitty Csikos je sedmnáctiletá středoškolská studentka šití v maďarském městě Tatabánya. Kornél Mundruczó ji našel během castingu na roli mladé dívky pro tento film. *Projekt Frankenstein* je její herecký debut.

LILI MONORI (Matka)

Lili Monori absolvovala v roce 1969 maďarskou Dramatickou a filmovou akademii. Od té doby se objevila ve více než padesáti celovečerních filmech a je uznávanou maďarskou filmovou herečkou. Po účinkování ve snímku Petera Bacsó *Svědék* /1969/ a po tom, co se stala notoricky známou ve filmu Mártý Mészáros *Devět měsíců* /1976/, dále účinkovala ve filmech *Dědičky* /Mészáros, 1980/, *Visszaesők* (Forbidden Relations) /Zsolt Kézdi-Kovács, 1983/ a *Delta* /Kornél Mundruczó, 2008/ - všechny tyto filmy byly vybrány do hlavní soutěže filmového festivalu v Cannes. Lili Monori také sama píše, režíruje a účinkuje v každoročním divadelním představení s názvem *Szentkirályi Színházi Muhely*.